

Ocena

rozprawy doktorskiej mgra Łukasza Kopacza p.t. „Zur Kommunikation im Alltag. Erwerb und Gebrauch der umgangsprachlichen Lexik durch polnische Germanistikstudenten” napisanej pod kierunkiem prof. UR dr hab. Krystyny Miłułki.

Ogólna charakterystyka

Przedłozona do oceny rozprawa obejmuje wraz z rozbudowanym streszczeniem w języku polskim, bibliografią, i obszernymi załącznikami 449 stron. Załączniki od str. 316-430 (114 stron) zawierają korpus będący przedmiotem badań, tematyczne zestawienie słownictwa z dwóch wybranych podręczników, frekwencyjne zestawienie potocznych jednostek leksykalnych i zwrotów z wybranych rozrywkowych programów telewizyjnych, instrumenty zastosowane w badaniu: ankietę oraz test, a także zestawienie najwyższych i najniższych wyników testu osiągniętych poprzez obie badane grupy studentów.

Rozwój myśli glottodydaktycznej związany jest z wypracowywaniem koncepcji i podejść w nauczaniu języków obcych oraz możliwości ich realizacji w praktyce kształcenia obcojęzycznego. Istotnym zakresem jest także dobór materiałów nauczania, które zestawione odpowiednio stanowią punkt wyjścia i podstawę dla realizacji celów kształcenia obcojęzycznego. W tę perspektywę badawczą wpisuje się praca mgra Łukasza Kopacza.

Ocena merytoryczna pracy

Przyjęty podział strukturalny tekstu pracy jest poprawny i obejmuje sześć rozdziałów.

W pierwszym rozdziale doktorant podejmuje zagadnienie komunikacji i podkreśla wieloaspektowość tego zagadnienia w oparciu o przekonująco zestawione poglądy, reprezentowane w literaturze przedmiotu. W swych rozważaniach koncentruje się na komunikacji w wymiarze kulturowym, werbalnym oraz pozawerbalnym. Podkreśla słusznie nierozzerwalność komunikacji i kultury, wskazując m.in. na osadzenie komunikacji w historii i doświadczeniach osób biorących udział w akcie komunikacyjnym. Rozważania dotyczące werbalnej komunikacji przyporządkowuje do języka oraz do aktów mowy. Wskazuje także na rolę języka potocznego w komunikacji, wyróżniając w tym kontekście język młodzieżowy. Nie pomija w rozważaniach również istotnych dla komunikacji międzyludzkiej elementów pozawerbalnych, a także aspektów emocjonalnych.

Ważnym z punktu podjętego problemu badawczego pracy jest szczególnie podrozdział 1.3.2, w którym doktorant podkreśla konieczność rozwijania świadomości językowej w zakresie użycia języka potocznego. Jest to ważny punkt wyjścia dla refleksji nad rolą leksyki potocznej w kształceniu obcojęzycznym, która odnieść się powinna do relacji pomiędzy stylem potocznym i językiem standardowym w kontekście rozwijanych podczas zajęć dydaktycznych sprawności receptywnych i sprawności produktywnych. Na ten zakres rozważań pan mgr Łukasz Kopacz wskazuje m.in. w podrozdziale 4.5.2 oraz we wnioskach zestawionych po badaniach (por. str. 280). Jest on świadomy tego, że styl standardowy dominuje w kształceniu obcojęzycznym. Jednocześnie postrzega jako bardzo istotne dla komunikacji językowej uwzględnienie w odpowiednim stopniu stylu języka potocznego.

Przy przedstawianiu modelowania komunikacji językowej w kolejnym rozdziale doktorant zasadnie przytacza m.in. model Schulz von Thun (1996) istotny dla współczesnego interkulturowego podejścia także w dydaktyce języków obcych. Wypada jednak żałować, że w kontekście historycznego ujęcia modelowania komunikacji zabrakło choćby wzmianki dotyczącej prac wybitnego polskiego uczonego prof. Ludwika Zabrockiego w tym zakresie.

Szczegółowe odniesienie się do pojęcia kompetencji interkulturowej poprzedzone zostało zasygnalizowaniem pojęcia kompetencji językowej. W nawiązaniu do pojęć kompetencji językowej i komunikacyjnej doktorant akcentuje złożoność pojęcia kompetencji interkulturowej odnosząc się jednocześnie do istotnych zakresów działań w rozwijaniu tej kompetencji podczas kształcenia obcojęzycznego. W nawiązaniu do maksym komunikacyjnych Grice'a (1975) wskazuje w nawiązaniu do Boltona (1986) na dalsze uwarunkowania udanego procesu komunikacji, a także trudności, które mogą wystąpić podczas tego procesu.

Trzeci rozdział poświęcony jest zagadnieniu znaczenia, aspektom semantyki i procesów rozumienia tekstu. Przywołując wybrane teorie mgr Łukasz Kopacz wskazuje tu na różnorodność ujęć znaczenia w literaturze przedmiotu. Słusznie podkreśla istotną rolę tekstów, które pełnią one w kształceniu obcojęzycznym. Szkicuje w tym kontekście także aspekty rozumienia tekstów. Pod koniec tego rozdziału zajmuje się aspektami recepcji obcojęzycznych tekstów audytywnych i programów telewizyjnych. Chociaż zagadnienia przedstawione zostały poprawnie, wypada żałować, że doktorant wykorzystał głównie podstawową literaturę glottodydaktyczną, co przyczyniło się do stosunkowo ogólnego ujęcia procesów odbioru tekstów.

W rozdziale czwartym doktorant koncentruje się na pracy ze słownictwem w nauce języka obcego. Rozdział ten dowodzi dobrej orientacji autora w podjętych zagadnieniach związanych

z dydaktycznymi aspektami pracy nad słownictwem w kształceniu obcojęzycznym. Mgr Łukasz Kopacz poświęca sporo miejsca omówionym w podstawowej literaturze przedmiotu technikom semantyzacyjnym i ćwiczeniom leksykalnym. Uważam, że te rozważania mogłyby być w znacznym stopniu skrócone na korzyść poszerzenia tego rozdziału o strategię uczenia się. Warto tu jednocześnie wskazać, że autor dostrzegł i odpowiednio podkreślił znaczenie strategii komunikacyjnych. W dalszej części rozważań wskazuje na istotną rolę tekstów, a w szczególności tekstów autentycznych w nauczaniu języków obcych oraz na problemy związane z włączeniem leksyki potocznej do materiałów dydaktycznych i na możliwości ich rozwiązania.

Pomostem pomiędzy częścią teoretyczną pracy a częścią badawczą jest rozdział piąty, w którym zawarte zostały wyniki analizy leksykalnej dwóch niemieckich programów rozrywkowych. Wyniki tej analizy posłużyły doktorantowi do konstrukcji testu. Skrupulatnej analizie poddanych zostało łącznie 40 odcinków tych programów. Chciałabym tu podkreślić niezwykle staranność opracowania danych uzyskanych w trakcie analizy korpusu.

W rozdziale szóstym doktorant przedstawił wyniki badań dotyczących poziomu znajomości leksyki potocznej języka docelowego przeprowadzonych wśród studentów filologii germańskiej. Badaniom poddani zostali studenci pierwszego roku studiów licencjackich i magisterskich. Przeprowadzone zostały trzy pomiary na podstawie tego samego testu. Przeprowadzenie testów poprzedzone zostało metryczką, która dostarczyła szeregu informacji o studentach poddanych badaniu. Podkreślić należy, że autor wykazał tutaj bardzo dobrą orientację w metodologii badań. Zaprezentował metodologiczne założenia przeprowadzonych badań, ich przebieg oraz scharakteryzował szczegółowo instrument badawczy, który użył w badaniu. Także w sposób szczegółowy przedstawił organizację badania oraz dobór grup studentów uczestniczących w badaniu. Sformułował pytania badawcze oraz hipotezy. Przejrzyście i skrupulatnie zaprezentował także przebieg badania. Chociaż badanie empiryczne zostało przeprowadzone w stosunkowo ograniczonym czasie, było ono interesująco zaplanowane i odpowiednio zorganizowane. Podkreślić także warto staranną prezentację wyników badań ilościowych i jakościowych w przyporządkowaniu do badanych grup. Sformułowane wnioski i propozycje dalszych badań w podjętym w pracy obszarze problemowym postrzegam jako zasadne. Zaskakujące są wyniki badań świadczące o gorszych wynikach osiągniętych poprzez studentów studiów magisterskich w stosunku do studiów licencjackich, a także o braku zainteresowania programami telewizyjnymi w języku niemieckim w grupie studentów studiów licencjackich, które stanowiąc mogą przecież istotną podstawę do kontaktu z językiem i kulturą krajów języka docelowego i postrzegane są często

w literaturze przedmiotu w kontekście strategii uczenia się języka obcego. Zakończenie pracy zawiera zasadne postulaty odnoszące się do możliwości dalszych badań w podjętym zakresie badawczym.

Pracę charakteryzuje dobry styl naukowy. Każdy rozdział kończy się przejrzystym podsumowaniem pod koniec którego autor sygnalizuje cele kolejnego rozdziału. O skrupulatnym zgłębianiu zagadnień przez doktoranta świadczą także liczne przypisy do treści zawartych w zasadniczym tekście pracy.

Ocena strony formalnej

Praca napisana została starannie, jedynie streszczenie w języku polskim zawiera nieliczne uchybienia stylistyczne (por. podczas zajęć języków obcych str. 305). Uważam, że załączniki powinny być zamieszczone po bibliografii.

Ocena końcowa

Pan mgr Łukasz Kopacz podjął w swej pracy ważny problem badawczy. Realizacja celu pracy w obrębie poszczególnych rozdziałów świadczy o dobrym rozeznaniu doktoranta w przedmiocie rozprawy. Podkreślić warto dociekliwość badawczą, którą wykazał się w empirycznych częściach rozprawy. Ze względu na zasadne dla praktyki kształcenia obcojęzycznego wyniki przeprowadzonych badań wybrane fragmenty rozprawy powinny zostać opublikowane.

Przedłożona rozprawa doktorska mgra Łukasza Kopacza p.t. „Zur Kommunikation im Alltag. Erwerb und Gebrauch der umgangssprachlichen Lexik durch polnische Germanistikstudenten” spełnia w mojej ocenie warunki zawarte w Ustawie o stopniach naukowych i tytule naukowym. W związku z tym wnioskuję o dopuszczenie doktoranta do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Poznań, 9.05.2018

